

ROCHLITZ KYRA

Törékeny találkozás

K. Margitnak

1.

1968-ban született Budapesten. Az ELTE BTK-n magyart és filozófiát tanult. Jelenleg a Pannonicum halmi Bencés Gimnázium és a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola tanára, a Vigilia munkatársa. Legutóbbi írását 2003. 9. számunkban közöltük.

„Mi az igazság?” A római helytartó ‘vállat vonva’ teszi föl a kérdést. Hogyan tehetne bárki is ‘tanúságot’ arról, ami legfeljebb töredékeiben nyilvánul meg a kereső ember előtt? Adatik-e más választásunk, mint beérni minden közelítés esetlegességével, vagy a biztos tudás önhittségében újra és újra egymás torkának esni? Létezhet-e olyan állítás, amely mindenki számára elfogadható? Ki beszélhet Isten országáról, ha sem hatalma, sem jól kidolgozott érvei nincsenek? Honnét való a nyugalom, amellyel vádlóra tekint? Aki bírói székében ül, s aki előtte áll, egymáshoz szólnak ugyan, de közöttük mégsem jön létre találkozás. Bulgakov regényében Pilátus kétezer éven át gyötrődik jóvátehetetlen mulasztása miatt. ‘Valamit elfelejtett megvitatni’ azzal, akit halálra ítélt? Korábban egységes világá hullott darabokra e félbe maradt beszélgetés során. Ami teljesnek látszott, menthetetlenül széttörött. Álmatlan teliholdak végtelenjébe zárva, magára hagyottan motyog kérdései kőszavakban. ‘Tizenkétezer hold azért a régi egyetlenegyért’... A büntetésben talán épp az a legfájdalmasabb, hogy nem tudható: várakozás-e ez, vagy örök reménytelenség csupán. Mégsem kétséges, hogy az idő múlásával valami megváltozik. Amikor a ‘hégemón’ az oly régóta várt ‘holdsugárösvényen’ végre megindul a szabadulás felé, többé már nem válaszokat, hanem egy személyt keres.

* * *

A készenlét több mint várakozás vagy figyelem. Türelem az idő eljövételéhez, éberség el nem mulasztásához, bátorság a pillanat megragadásához és képesség annak megőrzésére. Sokszor elég egy észre nem vett lehetőség, egy meg nem értett üzenet, egy rosszul vagy rosszkor kimondott szó, vagy egy félresikerült mozdulat, és az érintés áttetsző tisztasága elhomályosul. A saját csöndjébe zárt ember nem tud, s talán nem is próbál szabaddá válni a kommunikációra, mert félti önnön integritását. Attól tart, ha odaadja, egyben el is veszíti magát. Meglehet, rejtőzködő énjét még sohasem szólították meg. Ezért minden tőle telhetőt megtesz másokért, de ő maga nincs jelen a kapcsolataiban igazán. Megszokott viselkedési minták, kész válaszok birodalmában él. A csalódás kockázatával szemben védelmet ígérő magány, a fájdalmas, ám

mégis otthonos belső világ nagyobb biztonságot jelent számára, mint az ismeretlen vizekre sodró nyitottság. Hiszen a föltáruuló valóság elkerülhetetlenül magában rejtje az elutasítás kockázatát; a leplezetlen Arc kiszolgáltatottá, az őszinteség védtelenné, a bizalom sebezhetővé tesz. A tőlünk óhatatlanul különböző *másik* gyakran pusztá létével is fenyegetésnek hat.

* * *

A személy integritása nélkül nincs találkozás. Csak az léphet valóságos kapcsolatba másokkal, aki önmagáról tudja, hogy kicsoda. Az Ószövetségben Izrael számára ez a tudás a *tisztaság őrzésében* áll. Isten szabadító kegyelme a Törvényhez, a bölcsesség forrásához vezet. Amikor az Úr kiválaszt magának egy népet, azt lefoglalja, megszenteli. A Biblia itt még inkább szentségről, mint tökéletességről beszél. „Szentek legyetek, mert én szent vagyok” (Lev 11,45; 19,2). Ez a követelmény mindenekelőtt fizikai teljességre kötelez. Az áldozati adományként fölajánlott állatok csak egészségesek lehetnek, a pap (Lev 21,17–23) testi fogyatkozás nélkül való. Személyek esetében a fizikai teljességhez erkölcsi kiválóság is társul. Tökéletes szívvel, teljes őszinteséggel és hűséggel kell Jahvét szolgálni. Aki a szövetséget meg akarja tartani, engedelmeskedik a parancsoknak, küzd a rossz ellen, és igyekszik eltávolítani a gonoszt az igazak közül. A Törvény megtartása így válik Izrael identitásának alapjává (Zsolt 119).

A megtérő ember eszerint gyöngeségében sem marad tanácstalan. A tanúságtétel meghaladja ugyan erejét, de ez nem jelenti azt, hogy nincs mihez mérnie tetteit. Amennyiben a bölcsesség forrásából kíván meríteni, maga mögött kell hagynia bálványait. A szentség útja egyértelműnek és megbízhatónak látszik. Ám ha valaki megfélemezik lelke ismeretlen, sötétben rejtőző oldaláról, annak életébe éppen *igaz* volta állít csapdát. A tökéletesség igézete könnyen kísértéssé alakul át. Arra csábít, hogy az egyén vagy a maga erejéből próbálja fölépíteni Isten országát a világban, vagy önmagában kívánja érvényre juttatni azt. A *forradalmár* útja az ember alkotta világ és szabadság poklába vezet. Másokat megítélve az igazság birtokosának gondolja magát, de közben Goethe bűvészinasához hasonlóan kezéből rendre elszabadulnak a szellemek. A *farizeus* törekvése az önmegváltás illúziójába ránt. A Törvény ajándékozója helyett annak megtartójára összpontosít. Mielőtt észrevenné, saját erénye rabja lesz.

2.

Mi az igazság? — Pilátus kérdése a szomorú és tanácstalan emmauszi tanítványok kérdése is. Beszélgetnek, vitatkoznak; nem értik, ami történt. A názáreti Jézust, akiben hittek, a főpapok isten-

káromlónak bélyegezve halálra adták. A remény, amely a Megváltó érkezésének hírére töltötte el őket, talán örökre elveszett. S akkor melléjük szegődik egy idegen: láthatólag az egyetlen Jeruzsálemben, aki még nem tudja, hogy a messiási ígéretek vélt beteljesítőjét megfeszítették. A találkozás első pillanataiban úgy tűnik, mondandója itt csak a tanítványoknak lehet. Föltárlják lelkük zűrzavarát, az érthetlent, reményük megtörtségét. Az ismeretlen szelíd és együtt érző figyelemmel hallgatja őket, miközben egyre távolodnak Jeruzsálemtől.

'*Mi az igazság?*' Jézus meghalt vagy velük beszél? A találkozás fényében a *vagy* hirtelen észre cserélődik föl. Ami széthullott, a kenyértörésben *teljessé* válik, s a töredékes a közös asztal körül ülők számára *egész*ként nyilvánul meg.

* * *

Amikor két ember bizalmat ébreszt egymásban, útjuk a kiszámíthatatlan világába téved. Sem a tőlük különbözővel, sem önmagukkal nem kerülhetik el a találkozást. A meghittség minden formája provokáció. Aki azonban saját belső csöndjét áttörve nyitottá válik a befogadásra, tudva-tudatlanul az ígélet földjének kapujában találja magát. Olykor egy-egy találkozás az élet teljességének ígéréttel ajándékoz meg. A szerelem és a barátság legszentebb pillanataiban a személy a benne rejlő ismeretlen gazdagságát fedezi föl a másik gesztusaiban. Az Arc elevensége magával ragad, leplezetlen valódisága beteljesülés, tekintete szülőföld. A mondhatatlan mögé lépve szólít, a pusztá lét és az erőködés nélküli figyelem intenzitása révén azonnal megérez minden belső változást, zavarodottságot vagy megújulást. Semmi nem marad rejtve előtte, néz és lát, amiként van, mindent. Igent mond arra, ami töredékes, szeretettel betölti a hiányt. Könnyedén jár ki-be azon a szűk hasadékon, amely a lélek mélységei felé vezet. Megengedi a gyöngeséget. Saját árnyékának sötétjével egyesítve az esendő az elfogadottság hullámaiba merül. Végre akként ismerik, ami. Egyedi létezésében soha nem tapasztalt bizonyosságot nyer, a megszokott idegenség helyébe valószínűtlen otthonosság kerül.

* * *

Amikor Jézus kinyilatkoztatja, hogy a háromszor szent Isten a szeretet Istene, a tökéletesség követelményének új értelmet ad. „Legyetek tökéletesek, amint mennyei Atyátok is tökéletes” (Mt 5,48). A hangsúly az integritás őrzéséről Isten ajándékainak továbbadására kerül. „Szeressétek egymást, mert ez a tökéletesség köteleke” (Kol 3,14). Kapcsolatba lépni a másikkal, a különbözővel, vállalni az érintés kockázatát annyi, mint lelépni a sebezhetetlen igazság önvédő talapatáról. Krisztus eljövételétől, halálától és föltámadásától kezdve a törvény betöltése a *szeretet* (Róm 13,10). Máté szö-

vegösszefüggése rámutat, hogy e szeretet még az ellenségre, az üldözőkre, így értelemszerűen a bennünk lakozó ellenségre és bűnösre is kiterjed. Ha valaki a teljesség felé törekszik, akkor *egész-sége* a bukások tapasztalatát is tartalmazza. Aki szeret, óhatatlanul hibázni fog. Lukács evangéliumának párhuzamos helyén a 'tökéletesség' szó helyén az 'irgalom' áll (Lk 6,36). Az ellenség-szeretet parancsának meghallása ezért a *sötét felebaráttal* való barátkozásban veszi kezdetét.

A valóság dualista megközelítése két, összeilleszthetetlen dimenzióra bontja az életet. A jó megítéli és kiveti a rosszat. Ellenféltés erők harcában erény és bűn soha nem fognak egymással kezét. A személy belső hasadtságának átélése kizárólag a gyöngegség tagadásának útján kerülhető el. Időről időre megfedekezünk arról, hogy az Evangélium korántsem egy idealizált világról beszél. Vajon mit jelent a megváltás akkor, ha valaki semmilyen tekintetben nem éli át a szabadítást? Hogyan gyógyítható az, aki nem tudja, hogy beteg? Jézus hatástalan mindazokra, akik igaznak hiszik magukat. Egészen más viszont találkozása a bűnösökkel, akik számára nyilvánvaló, hogy rászorulnak irgalmára. Nem tart nekik erkölcsi prédikációt. Nem beszél arról, hogy mi a helyes, és mi helytelen. Soha nem szégyenít meg és nem is ítél el senkit, aki födetlen arccal áll elé. Közösséget vállal az erőtlenséggel, miként a botrányossal is. A körülötte lévő *megvetettek* pusztá jelenlététől tisztulnak meg. A követésre vállalkozó tanítványok, a meggyógyított betegek és az új élettel megajándékozott bűnösök kérdése még véletlenül sem az *igazság természetére* vonatkozik. „Mester, hol lakol?” (Jn 1,38) Kimondva vagy kimondatlanul, az *együtt-lét* utáni sóvárgás tölti be szívüket. Vágyuk a tudás birtoklása helyett a találkozásban megtapasztalt kegyelemre irányul: Jézussal szeretnének menni, nála akarnak maradni, jelenlétébe kívánnak merítkezni a nap minden órájában. Meghívottságuk nem a büntelenségre, hanem a bizalomra adott válasz. *'Uram, nem vagyok méltó...'* A kafarnaumi százados mondata nem földre sújt, hanem fölemel. Semmit nem kell kiérdemelnie annak, aki hiszi, hogy Isten Fia bármit megtehet (Mt 8,8). S közben észrevétlenül a korábban elengedett kérdés örök feszültsége is oldódni kezd. *Mi az igazság?* A Megfeszítettben előttünk áll.